

ПРОЛОГ

21 липня 1954 року
Марблгед, Массачусетс

Ясного літнього дня я отримую лист.

Він надходить у великому пакунку з цупкого паперу зі словами «Пріоритетна доставка», двічі проштампованими червоним чорнилом на лицьовому боці. Я пильно дивлюся на нього — він лежить на шкіряному записнику разом з іншою денною поштою. Почерк знайомий, як й ім'я відправника.

Я відхиляюся на спинку стільця, роблю вдих і видих. Стільки років минуло, а спогади й досі підступно мене обсїдають. Ніби фантомний біль у кінцівці, якої вже нема. Наче нагадування про втрату, таке гостре й раптове, що захоплює зненацька. Тож я сиджу й чекаю, коли біль ущухне.

Полуденне сонце пробивається крізь жалюзі в моєму кабінеті, малюючи жовтаві смуги на килимі, стінах і полицях, де вишикувалися книги, нагороди й усе накопичене за довгі роки. Мій прихисток. Та вочевидь сьогодні минуле несподівано знайшло мене.

Розгортаю пакунок і висипаю вміст на стіл. Прямокутний брунатний пакет і маленький конверт, до якого скріпкою причеплено цидулку:

Передаю тобі й додаю листа.

Безперечно, написано рукою Дікі.
Мого племінника.

Останнім часом ми нечасто спілкуємося — з роками наші бесіди зробилися недоладними, — та, зрештою, досі надсилаємо листівки на свята і дні народження. То що ж він мені надіслав цього разу?

Витягую з конверта єдиний аркуш поштового паперу, кладу його на свій записник. То не почерк Дікі. Написано іншою рукою, але почерк теж знайомий. Гострі, кутасті літери, із сильним нахилом. Наче їх накреслив привид.

Дікі,

Після всього, що сталося між мною і твоєю родиною, ти, мабуть, подумаєш, що я геть знахабнів, коли вирішив тобі писати. Я чудово усвідомлюю наслідки мого зв'язку з вашою сім'єю, і мені прикро знову вилутувати тебе, але вважаю, що є події, які й нині, коли сплигло багато років, потребують пояснень. Тому я прошу тебе про одну останню послугу. Передай, будь ласка, вкладений конверт твоїй тітці, бо по стількох роках я не знаю, де вона мешкає. Припускаю, ви й досі спілкуєтеся, адже ти завжди був її улюбленцем, і я пам'ятаю, як колись вона довірила одне вельми делікатне повідомлення саме тобі. Цей спогад

дає мені сміливість просити твоєї допомоги зараз. Я б дуже хотів, щоб прикладений пакунок відправили неушкодженим, оскільки його вміст особистого характеру і призначений лише для очей твоєї тітки.

З глибокою повагою і вдячністю

Г.

Коли мій погляд спинився на акуратному пакунку, кімната враз ніби зменшилася, стала задушливою та тісною. Ані слова за всі тринадцять років і ось, немов нізвідки, — таємне послання через нашого колишнього посередника. Чому тепер? Та й *навіщо*?

Волгими від хвилювання руками роздираю цупкий брунатний папір. З'являється рельєфний шкіряний корінець. Палітурка з блакитними мармуровими розводами. Книжка. І несподіваний удар — надрукована золотими літерами назва.

«Туга за Белль».

Я проковтую біль у горлі, і це шкарубке відчуття настільки свіже, що перехоплює подих. Я так довго жила в заціпенінні, так силувалася не згадувати, що майже забула, як то є — кровоточити, коли тебе ось так ріжуть без ножа. Зважуюся й відхиляю палітурку — і прикладаю руку до рота, тамуючи ридання. Авжеж, є дарчий напис. Ти б ніколи не згаяв нагоди сказати останнє слово. Але я дійсно не була готова, що твій голос бринітиме в моїй голові, коли читатиму твої карлючки на титульному аркуші — вони, мов жало, впиваються в мое сумління.

«Белль, ну як так? Після всього... як ти могла вчинити так?»

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

ЕШЛІН

Немає у світі нічого живішого за книжку, написану з любов'ю.

Ешлін Грір, «Як доглядати й оживляти старі книжки»

23 вересня 1984 року

Портсмут, Нью-Гемпшир

Як часто траплялося в недільне пообіддя, Ешлін Грір вийшла на полювання. Цього разу вона орудувала в тісній задній кімнатці вінтажної крамнички за два квартали від «Неймовірної історії» — магазину рідкісних книжок, яким володіла й керувала вже мало не чотири роки.

Напередодні Кевін Петрі, власник крамнички, зателефонував їй і повідомив, що хлопець із містечка Рай приволік декілька ящиків із книжками, але місця в нього обмаль. Може, вона зайде й перегляне їх?

Ешлін уже не вперше присвячувала свій єдиний вихідний порпанню в коробках у пошуках скарбів. Зазвичай

нічого цікавого не знаходила, але так було не завжди. Одного разу натрапила на перше видання «Про всі створіння — великі й малі»*, вочевидь нечитане. Іншим разом урятувала від забуття першодрук «Загубленого горизонту», який валявся в ящику разом зі старими кулінарними книжками. Щоправда, сильно пошкоджений, але після ретельної праці над відновленням вона неабияк на ньому заробила. Такі знахідки траплялися нечасто — тобто майже ніколи, — але коли це відбувалося, її захоплення вартувало всіх тих порпань.

На жаль, того дня жінка не побачила в коробках нічого надзвичайного. Більшість книжок — у цупких палітурках: нещодавні бестселери Данієли Стіл, Діани Чемберлен і розхваленого короля «плаксивих» романів Г'ю Гаррета. Звичайно, автори шановані, але нічого рідкісного. У другій коробці містилася ще строкатіша суміш, зокрема там лежало декілька книжок про здоров'я і харчування, одна з яких обіцяла плаский живіт за місяць, а інша розписувала переваги макробіотичної дієти.

Ешлін працювала швидко, стараючись не тримати книжок у руках задовго, та важко було не вловити тонкої вібрації, коли клала їх назад у коробку. Ці речі явно належали комусь, хто хворів і був наляканий, переймався, що не матиме достатньо часу. І найпевніше — жінці.

Вона відчувала це, бо мала певний дар, як музичний слух чи парфумерний нюх. Уміла читати відлуння, що ширилося від неживих предметів, а точніше — від книг. Ешлін не знала, як це відбувається. Але почалося те в неї років з дванадцяти.

* Серія книжок про йоркширського ветеринара, написана Альфом Вайтом (псевдонім — Джеймс Герріот).

Тоді батьки, як завжди, сильно посварилися, і вона вислизнула з дому через задні двері, застригнула на свій велосипед і, щосили натискаючи на педалі, помчала геть, аж поки не опинилася в маленькій тісній книгарні на Маркет-стріт. То був її сховок, як вона тоді вважала і, зрештою, вважає дотепер.

Власник крамниці Френк Етвотер зустрів її звичним мовчазним кивком. Він знав, що відбувалося в неї вдома, — усі в містечку знали, — проте не зачіпав цієї теми з нею, натомість пропонував прихисток, коли сварки між батьками ставали зовсім нестерпними. Цієї доброти вона ніколи не забувала.

Того доленосного дня дівчинка, як і зазвичай, попрямувала відразу до улюбленого закутка з дитячими книжками. Вона знала напам'ять кожну назву та автора і навіть порядок, у якому їх розставили на полицях. І щонайменше раз устигла їх усі прочитати. Але тепер там з'явилися три нові книжки. Вона провела пальцями по незнайомих корінцях: «Історія доктора Дуліттла», «Таємниця талісмана зі слонової кістки» та «Діти води». Останню з них зняла з полиці.

Тоді це й сталося. Дрібне тремтіння струмом пробігло по її руках аж до грудей. І сум, такий сильний і раптовий, що аж перейняло подих. Вона впустила книгу й та впала біля її ніг і розпласталася, мов підстрелений птах.

Чи то їй ввижалося?

Ні, вона відчула це. Фізично. Біль був таким сильним, таким справжнім, що на якусь мить їй на очі повернулися сльози. Як то могло бути?

Дівчина обережно підняла книжку з підлоги. І цього разу не опиралася почуттям. Її душили сльози. Плечі знесилила туга. Печаль без милосердя і дна. Тоді вона ще не

мала системи відліку для таких страждань — тих, що врізалися в душу й вирізблювалися в тілі. Вона просто сиділа там і намагалась осягнути це, чим би воно не було.

Пізніше біль відступив, дещо втратив гостроту. А може, вона звикла до нього або ж емоції просто вичерпалися. Ешлін не знала. Навіть по всіх цих роках не мала певності. Чи може книга змінити своє відлуння? А відчуття, які вона тоді усвідомила, справді були невитравні, назавжди закарбовані в тому відтинкові часу?

Наступного дня вона запитала у Френка, звідки прибули ті книги. Він сказав, що їх принесла сестра однієї жінки, чий син загинув в автотроці. Урешті вона зрозуміла. Задушлива журба, нестерпний щем у грудях — то було горе. Материнське горе. Але чому вона його відчула — це знання досі не давалося їй. Невже й справді можна прочитати емоції людини єдиним доторком до речі, яка їй належала?

Упродовж кількох наступних тижнів дівчина силувалася відтворити те, що тоді відчула, навмання витягуючи томики з полиць, із нетерпінням очікуючи нового виняткового спалаху емоцій. Так проминали дні, але нічого не відбувалося. Потім одного разу вона взяла в руки пошарпаний примірник «Містечка» Шарлотти Бронте, і дика радість заструменіла їй між пальцями, наче надпотужний потік прохолодної води, чистої та грайливої.

Згодом прийшов час третьої книги. Томик віршів «Королівство любові» Елли Вілер Вілкокс. Усупереч романтичній назві книжка відгонила затхлою чоловічою енергією, і це доводило, що її відлуння ніяк не пов'язане зі стилем або темою твору. Воно є радше відображенням енергії того, кому вона належала.

Урешті дівчина таки наважилася розповісти про відлуння Френкові. Хоча й боялася почути, що вона читає забагато казок. Проте він уважно вислухав її звиряння, і його відповідь неабияк здивувала:

— Книги — як люди, Ешлін. Поглинають усе, що літає в повітрі навколо. Дим. Жир. Спори цвілі. То чому б не почуття? Вони не менш справжні, ніж будь-що інше. Чи є щось особистіше за книгу, тим паче коли вона вже стала важливою частиною чийогось життя?

Очі Ешлін розширилися.

— Книги мають почуття?

— Книги і є почуття, — коротко сказав він. — Вони існують для того, щоб змусити нас відчувати. З'єднати нас із тим, що всередині, а деколи і з тим, про що ми й гадки не маємо. Тож цілком логічно, коли часточка з того, що ми відчуваємо під час читання, може... лишати відбиток.

— Ви так можете? Відчувати той відбиток?

— Ні. Та це не означає, що інші не можуть. І сумніваюся, що ти перша. Чи остання.

— Отже, мені не слід боятися, коли це відбувається?

— Напевно, ні. — Він пошкріб рукою підборіддя. — Те, що ти описуєш, є даром. А дари потрібно використовувати. Інакше навіщо вони потрібні? На твоєму місці я б замислився, як його можна вдосконалити, до чого прикласти, щоб знати, як це працює. І потім не боятися, коли таке знову трапиться з тобою.

Отже, Ешлін вирішила повправлятися. І почала шукати інформацію. Завдяки Френкові дізналася, що її незвичний досвід має назву — *психометрія*. Термін феномену дав у 1842 році медик Джозеф Родес Б'юнкенен, а в 1963 році геолог Дентон надрукував книгу «Душа